
ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹ

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆՑ

Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի գիտական գրադարանի տնօրեն
ՀՏԴ 94 (479.25)

ԱՆԲԵՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒՄԸ

Ключевые слова: Закаре Б., Иване А., Закарян Армения, Айраратская провинция, наместничество, Ваче А., Курды А, Курдиш Б, Феодос, Чркин, Ани, Карс, Бджни, Крепость Анберд, Антарут, Карби, Парпи.

Key words: Zakare B., Ivane A., Zakaryan Armenia, Ayrarat province, vicegerency, Vache A., Kurds A, Kurdish B, Theodos Charkin, Ani, Kars, Bjni, Anberd fortress, Antarut, Karbi, Parpi.

Դեպի Արարատյան դաշտ Զաքարյան եղբայրների առաջնորդած զորքերի առաջխաղացումն սկսվել է դեռևս 12-րդ դարի վերջին տասնամյակի սկզբներին:

Վրաց ժամանակագրի մոտ կարդում ենք հետևյալը. «Այնուհետև Լոռիից գնացին երկու եղբայրները՝ Սարգսի որդիները, ամիրսպասալար Զաքարիան ու մսախուրթ-ուխուցես Իվանեն, ավերելու համար Ռախսի /Արաքս –ՏՊ/ ամերը: Բայց այնտեղից եկել էին դվինցիների, բիջնեցիների և անբերդցիների զորքերը քարավաններ թալանելու ու դրանց հետևելու համար: ... Հանդիպեցին կես ճանապարհին, հարձակվեցին իրար վրա: Եվ կովից ու քաջարի մարտից ավելի զովելի էր հոգի բռնող եռանդը նրանց արիության: Լի /ավարով/ ու փառաբանված նրանք եկան գերերջանիկ Դավթի ու Աստծով հաստատված Թամարի առաջ»¹:

Երբ է տեղի ունեցել այս արշավը դեպի Արաքս ու Արարատյան դաշտ: Դատելով Զաքարե Բ-ի և Իվանե Ա-ի պաշտոնների հիշատակությունից /Զաքարե ամիրսպասալար, Իվանե մսախուրթ-ուխուցես/, որոնք Զաքարե Բ-ն և Իվանե Ա-ն ստացել էին 1191 թվականի սկզբին՝ արշավանքն ու ճակատամարտը Դվինի, Բջնի, Անբերդի սելջուկյան կայագործների խմբավորումների հետ, նրանց նկատմամբ տարած հաղթանակը պետք է տեղի ունեցած լինի 1191 թվականին: Հետախուզական այս արշավի, ճակատամարտի թվականը ճշտելու համար խիստ կարևոր է Աշտարակի

¹ Թորոսյան Խ., «Թագավորների պատմությունն ու զովաբանությունը» որպես Զաքարյան Հայաստանի պատմության սկզբնաղբյուր, Ե., 1992, էջ 399:

տարածաշրջանի Փարպի գյուղի միանալ բազիլիկ եկեղեցու արևմտյան մուտքի բարավորին Ջաքարե Բ-ի հրամանով փորագրված արձանագրությունը: Այստեղ տրված է դեպի Արարատյան դաշտ կազմակերպված արշավանքի թվականը՝ 1191²: Փաստորեն Ջաքարյան եղբայրների կազմակերպած հետախուզական արշավանքը տեղի է ունեցել հիշյալ թվականին: Արձանագրության երկրորդ կարևոր նշանակությունը թերևս այն է, որ արդեն այդ թվականին Ջաքարե Բ-ն ներկայանում է հայ-վրաց բանակի ամիրսպասալար: Այստեղ թվականի հարցն այնուամենայնիվ խիստ հետաքրքրական է:

Հայտնի է, որ 1187 թ-ին, Սարգիս Ջաքարյանի մահից հետո, վրաց բանակի ամիրսպասալարի պաշտոնը հանձնվել է Գամկրել Թորելուն: Ընդունված էր, որ այդ պաշտոնը Ջաքարե Բ-ին տրվել է 1192 թ-ին: Սակայն, ինչպես ցույց է տալիս Փարպիի արձանագրությունը, 1191 թվականին Ջաքարե Բ-ն արդեն իր ձեռքին կենտրոնացրել էր հայ-վրացական ուժերի հրամանատարությունը:

Վերոհիշյալ արշավանքի փաստն արդեն ցույց է տալիս, թե ինչպիսի մեծ նշանակություն են տվել Ջաքարյան իշխանավորներն Արարատյան դաշտի ազատագրմանը և սկսել են դեպի այդ կողմ կատարած արշավանքը: Արձանագրության «առի զաշխարս ի տաճկաց» բառերից երևում է, որ ինչպես նշված է նաև վրաց ժամանակագրի մոտ. «Լի /ավարով/ ու փառաբանված»³ նրանք վերադարձել են Լոռի, ապա գնացել Թամար թագուհուն հյուր: Ջաքարյանները հաղթել են սելջուկներին, ազատագրել Արարատյան դաշտը, և տարած հաղթանակի առթիվ հարկերից ազատել Փարպիի հոգևոր դասի ներկայացուցիչներին: Թեև արշավի ելքը, շահած ճակատամարտը թույլ են տվել Ջաքարե Բ-ին արձանագրելու իր հաղթանակը և հաղթանակի պատվին արտոնություններ շնորհել Փարպիի հոգևորականներին, այնուամենայնիվ նա ստիպված է եղել հեռանալ:

Արարատյան դաշտի և շրջակայքի ազատագրման բանալին ռազմավարական տեսակետից անառիկ Անբերդի ամրոցն էր, որին տիրելուց հետո կարելի էր անարգել շարժվել Անի, Դվին, Բջնի, Սյունիք և պատմական Հայաստանի խորքերը: Ու թեև Ջաքարե Բ-ն շահել էր

² Վիմական տարեգիր, ցուցակ ժողովածոյ արձանագութեանց հայոց, կազմեաց Կ.Կոստանեանց, Ս.-Պետերբուրգ, 1913, էջ 53: Այստեղ արձանագրության «ՈԽ» թվականը դարձել է «ՈԿ»: Արձանագրությունը ճշտորեն ընթրփնակել ու վերահրատարակել է Ա.Շահինյանը /տես՝ Կոշի կոթողը և նրա արձանագրությունը, ՊԲՀ, 1968, թիվ 2, էջ 200-201/:

³ **Թորոսյան Խ.**, «Թագավորների պատմությունն ու գովաբանությունը», էջ 399:

ճակատամարտը, ազատագրել էր Արարատյան դաշտը, բայց չէր ազատագրել Անբերդի անառիկ ամրոցը՝ չէր կարող ազատագրած հողերը պահել՝ թիկունքում ունենալով թշնամու այդքան հզոր ուժ:

Արարատյան դաշտի և Արագածոտնի համար պայքարը նոր թափով սկսվել է 1190-ական թվականների կեսերին: Այս անգամ հայկական զորքերն ուղղակի հարձակվել են Անբերդի վրա:

Քննարկենք այդ արշավին նվիրված մի քանի սկզբնաղբյուր:

1. Հաղարծինի մեծ գավթի արևմտյան բարավորին Ջաքարե Բ-ի և Իվանե Ա-ի անունից փորագրվել է. «Կամաւ ամենակալին աստուծոյ, այս մեր գիր յիշատակի է եւ արձան մշտընջենաւոր որդեաց մեծին Սարգսի, յազգէ Բագրատունեան՝ Իւանէի եւ Ջաքարէի. յորժամ նախախնամութիւնն աստուծոյ էհաս յարարածս եւ ետ... տիրել սէփական ժառանգութեանն նախնեաց մերոց, ետ ի ձեռս մեր յառաջ զանառիկ դղեակն Անբերդ, եւ զթաքաւորանիստ քաղաքն Անի, ապա զամուրն Բջնի, զՄարանդ, մին/չք եւ Գաւազանք ի Թաւրեժ, զԿարնոյ քաղաք մինչեւ Խլաթ, զՇաքի եւ զՇրուման, Պարտաւ, մինչեւ Բելուկան եւ զայլ բազումս իւրեանց սահմանաւք, զոր աւելորդ համարեցաք յիշատակել»⁴:

2. Հաղբատի մեծ գավթի արևմտյան մուտքի ճակատակալ քարի արձանագրության մեջ նշվել է, որ Ջաքարյան եղբայրների ձեռքն անցավ. «զսեփական դղեակն մեր /Ան/բերդ, շինեալ ի նախնեաց մերոց եւ զայլ բազում ամրոցս...»⁵:

3. 1862 թ-ին Վենետիկում տպագրված Վարդան Վարդապետի «Հաւաքումն պատմութեան...» գրքում կարդում ենք. «... և ինքեանք քաջութեամբ իւրեանց /Ջաքարե Բ-ն և Իվանե Ա-ն – Տ.Պ./թափեցին ի Թուրքաց յոլով բերդս և գաւառս ի սուղ ժամանակի. քանզի ի վեցհարիւր քառասուն թուին /1191/ առին երկիրն Շիրակայ, և ի վեցհարիւր քառասուն և հինգ թուին /1196/ առին զԱնբերդ, և ի վեցհարիւր քառասուն և ութ թուին /1199/ առին զԱնի, և ի վեցհարիւր յիսուն թուին /1201/ առին զԲջնի, և ի վեցհարիւր յիսուն և երկու թուին /1203/ առին զԴուին, և վեցհարիւր յիսուն և հինգ /1206/ թուին առին զԿարս՝ թագաւորին, և ապա զԳետաբակս և զՉարեքն: Եւ ել անուն նոցա ընդ ամենայն երկիր»⁶: Այս նույն հատվածը բացառությամբ «... քանզի ի վեցհարիւր քառասուն թուին /1191/ առին

⁴ Դիվան հայ վիմագրության, 6, Ե., 1977, էջ 22:

⁵ Ղաֆադարյան Կ., Հաղբատ, Ե. 1963, էջ 169:

⁶ Հաւաքումն պատմութեան Վարդանայ վարդապետի, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 1862, էջ 138:

երկիրն Շիրակայ» տողի առկա է նույն հեղինակի 1861 թ-ին Մոսկվայում տպագրված գրքում⁷:

4. Սամվել Անեցու ժամանակագրության շարունակողի՝ Ստեփանոս եպիսկոպոսի մոտ կարդում ենք. «Ի ՌԽԵ /1196/ թիւն մեծ սպարապետքն Վրաց, որդիք Սարգսի՝ Ջաքարէի, Իւանէի առին ի տաճկէն զամուրն զԱնբերդ և զԲջնի»⁸:

5. 13-րդ դարի Անանուն Մեքաստացու տարեգրության մեջ հետաքրքրող հատվածն այսպիսի բովանդակություն ունի. «Մոքայ /Ջաքարե Բ-ն և Իվանէ Ա-ն – Տ.Պ./ քաջութեամբն իւրեանց թափեցին բազում բերդերս և գաւառս ի Թուրքաց՝ ի թվին Ռ /1191/ առին զերկիրն Խլաթայ, ի թվին ՌԽԵ /1196/ առին զԱնբերդ, ՌԽԸ /1199/՝ զԱնի, ՌԾ /1201/՝ զԲջնի, ՌԾԲ /1203/՝ զԴվին, ՌԾԷ /1208/՝ զԿարս»:

Պետք է նշել, որ բացառությամբ Խլաթի գրավման, մնացած թվականները նույնությամբ համապատասխանում են Վարդան պատմիչի տեղեկություններին: Խլաթի գրավման այս վկայությունը սխալ է և դժվար է ասել, թե տարեգրության հեղինակը որտեղից է այն վերցրել: Իրականում Ջաքարյանները Խլաթի դեմ արշավել են սկսած 1204-1205 թվականներից: 1210 թ-ի նոր հարձակումն ավարտվել է հաշտության պայմանագրի կնքումով: Տարեգրությունում սխալ է նշված նաև Կարսի ազատագրման թվականը, այն ոչ թե 1208, այլ 1207 թ-ին է ազատագրվել⁹:

6. 13-րդ դարի անանուն ժամանակագրության հեղինակը հայտնել է. «ՌԽԸ /1198/ թվին Ջաքարիա և Իվանէ, որդիք մեծին Սարգսի առին զամուրն Անբերդ»¹⁰: Այս դեպքում Անբերդի գրավման թիվը երկու տարով ավելի ուշ է ցույց տրվել¹¹:

7. Ստեփանոս Օրբելյանը նույնպես բերել է Ջաքարյան եղբայրների մղած պատերազմների արդյունքում ազատագրված բնակավայրերի ցուցակը, սակայն չի նշել յուրաքանչյուր ամրոցի, քաղաքի, բնակավայրի գրավման թվականը, ինչպես նաև խախտել է դրանց ազատագրման հերթականությունը: Նա գրել է. «նրանք /Ջաքարե Բ-ն և Իվանէ Ա-ն – Տ.Պ./

⁷ Մեծին Վարդանայ Բարձրբերդեցույ պատմութիւն տիեզերական: Ի լոյս ընծայեաց Սկրտիչ Էմին: Մոսկվա: Ի տպարանի Լազարեան ճեմարանի, 1861, էջ 181:

⁸ Մանր ժամանակագրություններ: 13-18-րդ դդ., կազմեց **Վ.Ա. Հակոբյանը**, հ. 1, Ե., 1951, էջ 36: Այստեղ սխալ է ներկայացված Բջնիի գրավման թվականը. նշվել է 1201 թ.:

⁹ Մանր ժամանակագրություններ, հ. 2, Ե., 1956, էջ 136:

¹⁰ Մանր ժամանակագրություններ, հ. 1, Ե., 1951, էջ 26:

¹¹ Այստեղ, մեր կարծիքով, գրչի մեղքով Ե-ն փոխվել է Է-ի և թվականը պետք է սրբագրել 1196:

մեծ ջանքերով մեր հայոց աշխարհն ազատեցին պարսիկներից. գրավեցին Առանից մինչև ներքին Բասեն, Բարկուշատից մինչև Մժնկերտ: Վերցրին Կարսը, Վաղարշակերտը, Կաղզվանը, Սուրբ Մարին, Անին, Անբերդը, Բջնին, Գառնին, Դվին մայրաքաղաքը, Գարդմանը, Գանձակը, Չարեքը, Հերթը, Շամբորը, Շաքին, Պարտավը, Չարաբերդը»¹²:

8. Ջաքարյանների կողմից սելջուկ-թուրքերի դեմ տարած հաղթանակի անմիջական արձագանքն է Կոշավանքի առաջնորդ Պետրոս Ականատեսի կողմից Կոշ գյուղի հարավային կողմում, մայրուղու եզրին կանգնեցված գեղաքանդակ խաչքարը, որի պատվանդանի արևմտյան երեսին փորագրված է խիստ արժեքավոր արձանագրություն, որը լույս է սփռում տեղի ունեցած անցքերի վրա.

1. Ի ՈՒՆԵ /1196/ ես՝ Պետրոս վարդապետ կանգնեցի զնշանս երկնաին գորյառ-

2. աջ տեսա հոգո ակամբ ՈՒՂ /1175/ թուին. ի բանս երկնից եւ իջանել ամբ

3. լուսեղեն յա/րեւելի/ց եւ երեւի նշանն աստուծոյ եւ զկնի տեսառն եւ/բուն հար-

4. եալ զխաչէն եհաս զամենայն արարածո եւ մին այդ տարին խաւար-

5. եցաւ արեգակն եւս ... եւ դրդեցաւ երկիր եւ յետ :Ի: /20/ ամի տես-

6. ի Ջաքարէ եւ Իւանէ որդիք մեծին Սարգսի, որ զնոյն ձեւ եւ

7. զկերպ ունեին որ ... խաչին Քրիստոսի եւ սրբեցաւ երկ-

8. իրս մեր եւ պայծառացան եկեղեցիք Հայաստանեաց: Եւ արդ իմ կանգն-

9. եալ զսա յարեւշատութիւն Շահինշահի եւ ի պարծանս մեր եւ երկր-

10. պագուաց սորա յաւուր մեծի գալստեանն Քրիստոսի, AMEN, ամէն՝¹³:

Արձանագրությունը գրեթե ամբողջովին վնասվել է, որոշ հատվածներ դարձել են անընթեռնելի: Արձանագրությունը վերականգնել-հրատարակել է Ա.Շահինյանը: Բովանդակությունից ելնելով նա այն թվագրել է ՈՒՂ/1195 թվականով: Եթե նկատի ունենանք այն հանգամանքը, որ Պետրոս վարդապետ Ականատեսը ՈՒՂ /1175/ թվականին երազ է տեսել, որից Ի /20/ տարի հետո Ջաքարե Բ-ն և Իվանե Ա-ն հաղթել են թուրք-սելջուկներին ու ազատագրել Արարատյան դաշտը, Անբերդը, ապա, ինչպես նկատել է

¹² Ստեփանոս Օրբելյան, Սյունիքի պատմություն: Ե., 1986, էջ 316:

¹³ Շահինյան Ա., Կոշի կոթողը և նրա արձանագրությունը, Պատմա-բանասիրական հանդես, 1968, թիվ 2, էջ 197-198:

Ա.Շահինյանը, ազատագրության թվականն իրոք պետք է լինի 1195-ը: Սակայն, ինչպես ճշտորեն նկատել է Պ.Մուրադյանը¹⁴, Ա.Շահինյանն ուշադրություն չի դարձրել, որ Պետրոս վարդապետը հաղորդում է մի շատ կարևոր փաստ: Նա հայտնել է, որ երազ տեսնելուց մեկ տարի անց «մին այդ տարին խաւարեցաւ արեգակն»: Եվ ճիշտ է այդ. 1176 թ-ին Հայաստանում դիտվել է արևի լրիվ խավարում, ինչի մասին հաղորդել է Դավիթ Քոբայրեցին¹⁵: Սրանից ելնելով, եթե 1175 թ-ին գումարենք մեկ տարի, կունենանք 1176 թ-ը, իր հերթին եթե սրան գումարենք Ի/20/ տարի, կստանանք դեպքերի ճիշտ թվականը՝ 1196-ը: Ելնելով սրանից՝ անհրաժեշտ ենք գտնում սրբագրել արձանագրության թվականի համար Ա.Շահինյանի որպես միավոր առաջարկած Դ-ն Ե-ով, այսինքն ՈԽԵ /1196/:

Անբերդի ազատագրման վերաբերյալ վիմագիր ու մատենագիտական տեղեկություններն այսքան ծավալով հիշատակեցինք ցույց տալու համար, թե հենց իրենք՝ Զաքարյան եղբայրները, նաև ժամանակակիցներն ինչպիսի մեծ նշանակություն են տվել հատկապես «զանառիկ» Անբերդ ամրոցի ազատագրման փաստին, համարելով, որ դրանով է բացվել հետագա ամբողջ առաջխաղացման ճանապարհը: Անիի, Դվինի, Բջնիի ազատագրման համար նախ անհրաժեշտ էր ազատագրել դրանց գրեթե կենտրոնում գտնվող Անբերդի ամրոցը, ինչը և Զաքարյանները կատարել են: Անբերդի ազատագրումը 1196 թ-ին Նույնպիսի ստրատեգիական կարևորություն ունեցավ և պատերազմական հաղթանակների ճանապարհ բացեց հայկական զորքերի համար¹⁶:

Հայկական զորքերը 1196 թ-ին շարժվել են Լոռիի կողմից, անցել են Նիգ գավառի տարածքով և մոտավորապես Ապարանի տարածաշրջանի ներկայիս Արայի գյուղի մոտակայքից Արագածի ստորոտով շարժվել դեպի Անբերդի ամրոցը: Ամենայն հավանականությամբ, սելջուկ-թուրքերը, ինչպես նկատել է Ս.Հարությունյանը¹⁷, վճռական ճակատամարտը տվել են Բյուրական և Անտառուտ գյուղերի միջև գտնվող բավական հարթ ու ընդարձակ տարածությունում և կրելով ջախջախիչ պարտություն, նախ փորձել են պաշտպանվել ամրոցում, բայց չկարողանալով այն պահել՝ հանձնվել են:

¹⁴ Մուրադյան Պ.Մ., Հայաստանի վրացերեն արձանագրությունները: Ե., 1977, էջ 106:

¹⁵ Տես Հակոբյան Վ., Դավիթ Քոբայրեցու հիշատակարանը (Տեղեկագիր, 1952, թիվ 8, էջ 115 և 119):

¹⁶ Նույնպիսի ստրատեգիական նշանակություն ունեցավ Արցախյան ազատամարտի ընթացքում Շուշիի ազատագրումը 1992 թ-ի մայիսին:

¹⁷ Հարությունյան Ս.Վ., Անբերդ, Ե., 1978, էջ 25:

Հաղթական ճակատամարտն Անտառուտ գյուղի մոտ տեղի ունենալու օգտին է խոսում այն փաստը, որ հաղթանակից չորս տարի անց՝ 1200 թ-ին, Զաքարե Բ-ն Անտառուտ գյուղում խաչքար է կանգնեցրել ի պատիվ տարած հաղթանակի: Պ.Մուրադյանը, նկատի ունենալով Անտառուտ գյուղի եկեղեցում գտնվող վարդագույն տուֆից կերտված խաչքարի արձանագրությունը, որ հետևյալն է՝ «Ի ՈԽԹ /1200/ թուականութիւնս: Ես՝ Զաքարե ամիրսպասալար Հայոց և Վրաց, որդի մեծի Սարգսի, առի զանառիկ ամրոցս զԱնբերդոյ յաղախնայծին որդոյն հաքարու, որ /առա/ ի սմա, ի կորուստ քրիստոնէից եւ յաւեր եկեղեցե/ա/ց եւ ետու առնել զնշ/անս/»¹⁸, իր հերթին առաջադրել է Անբերդի ազատագրման նոր թվական՝ 1200-ը: Հեղինակը գրել է, որ այդ անգամ եւս, այսինքն 1196 թ-ին, «պարագաների թելադրանքով, նրանք երկար չեն մնացել զավառում, և Արագածոտնը նորից անցել է «աղախնայծին որդոյն հաքարու», վերջնականապէս ազատվելով միայն 1199-1200 թվականներին»¹⁹:

Մենք չենք կիսում այդ տեսակետը: Ազատագրելով Արագածոտնը և Անբերդը՝ Զաքարե Բ-ն և Իվանե Ա-ն ժամանակ չեն ունեցել այդ փաստն արձանագրել, վիճադրել, և այդ մասին Զաքարե Բ-ն, իր անունից, 1200 թ-ին խաչքար է պատվիրել համապատասխան արձանագրությամբ: Հայտնի է, որ ազատագրված տարածքների բաժանումը Զաքարե Բ-ի և Իվանե Ա-ի միջև տեղի է ունեցել 1199-1200 թվականների միջև: Եվ այդ ժամանակ էլ Զաքարե Բ-ն վավերագրել է 1196 թ-ին նվաճած հաղթանակը:

1200 թ-ին Զաքարե Բ-ն և Իվանե Ա-ն հնարավորություն են ունեցել անդրադառնալու Այրարատ նահանգի ազատագրման փաստին, վկայում է նաև նույն թվականին Հովհաննավանքի տապանատան ներսի հյուսիսային պատին երկու եղբայրների անունից փորագրված հրամանագիրը. «...ՈԽԹ /1200/: Մե/ն/ք, եղբարքս հարազատք Զաքարիա եւ Իւանէ, որդիք մեծին Սարգսի, որդո աւագ Զաքարիաի, յորժամ ծագեաց լոյս շնորհացն Ա/ստուծո/յ եւ այց արար աշխարհիս հայոց և զաւրացայց զտկարութիւնս մեր ի մարտ պատերազմի ընդդեմ թշնամեաց խաչին Քրիստոսի, եւ ելոյժ զաւրութիւն նոցա և զվաղընջուց բռնութիւնն, եւ ազատեցաւ երկիրս Ա/յ/րարատու ի ծանր լծո...»²⁰:

¹⁸ Մեր հավաքածոյից:

¹⁹ Մուրադյան Պ.Մ., նշվ. աշխ., էջ 106:

²⁰ Ղաֆադարյան Կ., Հովհաննավանքը և արձանագրությունները, Ե., 1948, էջ 76:

Т. Петросянц

ОСВОБОЖДЕНИЕ АНБЕРТА

Резюме

В 12 веке, 1185 года Саркис Закарян получил право на независимость освобожденной Лори и прилегающей территории Северной Армении, которые ему были предоставлены. Его сыновья Закаре II и Иване А. продолжили политику независимости своего отца, и в 1187 году они образовали единое армяно-грузинское государство и заняли высшие позиции в этом государственном союзе. Они также предприняли процесс освобождения исторических территорий Армении. По этой причине они продвинулись в Арагатскую долину и захватили город Анберд в 1196 году. До 1206 года Закаре II передал город Анберд и его прилегающие территории своему генералу армии Ваче А. Вачутяну, сыну основателя Династия Вачутян. В статье обсуждается период освобождения Анберда, его перенос в Ваче А и восстановительные работы города.

T. Petrosyants

THE LIBERATION OF ANBERD

Summary

In 12th century, 1185, Sargis Zakaryan received the right of independence for the liberated Lori and the adjacent territories of Northern Armenia that had been given to him. His sons Zakare II and Ivane A. continued their father's independence policy. In 1187 they formed a unified Armenian-Georgian state and assumed the highest positions in that State union. They also undertook the liberation process of Armenian historical territories. For that reason, they moved forward to the Ayrarat Valley and captured the town of Anberd in 1196. Before 1206, Zakare II handed over the town of Anberd and its adjacent territories to his army general Vache A. Vacutyanyan, the son of the founder of Vachoutyan dynasty. The article discusses the period of the liberation of Anberd, its transference to Vache A and the rebuilding works of the city.